

ENERJİ İŞBİRLİĞİ TEMELLİ ÇİN'İN YENİ GÜVENLİK YAKLAŞIMI VE ÇİN-İRAN STRATEJİK DÜZLEMİNDE ETKİLİ ADIMLAR

Haktan BİRSEL

Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler
Bölümü, haktanbirsnel@gmail.com

Özet

1990 yılı, Sovyetler Birliği'nin ortadan kalkması ile dünya için bir milat olmuştur. Bütün dünya bu gelişmeyi uluslararası politikaların daha dengeli bir zemine oturabileceğini düşünmüştür. Ancak beklenenin tam tersine bölgesel çatışmalar, küresel terör örgütlerinin yayılması, enerji kaynaklarının ele geçirilmesine yönelik saldırgan güç mücadeleleri gibi nedenlerden dolayı, bir anda küresel boyutta bir kaos başlamıştır. Başta ABD olmak üzere Batılı devletler tarafından realist temelli politikalar uygulama alanına konulması da bunun en önemli sebebidir. Küresel güç merkezlerinin yeni bir strateji geliştirememeleri nedeniyle meydana gelen gelişmeler müdahale edilen bölgeleri daha da karıştırmıştır. 2007 yılından itibaren ABD'nin Avrasya'dan askeri güçlerini çekmeye başlaması ile beraber Çin daha akılcı ve aktif politikalar üretmeye başlamış, Hazar ve Ortadoğu enerji kaynaklarını kendi ülkesine getirmenin ve bunun için de güzergâh boyunca yer alan ülkelerde dengeli güvenlik sistemlerinin kurulmasına yardımcı olmaya başlamıştır. Bu da dünyanın 1990 sonrasında ihtiyaç duyduğu yeni stratejik yaklaşımın oluştuğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çin, İran, Hazar, Avrasya, Enerji

Abstract

1990 is considered as a milestone for the world with the collapse of the Soviet Union. The whole world evaluated that international policies could

fit on a more balanced basis. However, on the contrary, global chaos began following the collapse as a result of regional conflicts, the spread of global terrorist organizations, and aggressive power struggles for the seizure of energy resources. The most important reason for this is the implementation of policies based on realist policies by Western states, especially the USA. Due to the failure to develop a new strategy, developments in global power centers have further confused the intervention areas. Since 2007, when the United States began to withdraw own military forces from Eurasia, China proceed to produce more rational and active policies, and in order to bring the Caspian and Middle Eastern energy resources into own country, she commenced establishing balanced security systems in the countries along the route. This signs that the world has developed a new strategic approach after 1990.

Keywords: China, Iran, Caspian, Eurasia, Energy

Giriş

Soğuk savaşın silah güçlerine dayanan jeostratejik dengeli tehdit algılamasının sona ermesinin ardından beklenmedik bir şekilde dünya her geçen gün dengesizleşmiş ve aynı şekilde dengesiz bir yapıda ilerlemeye devam etmektedir. Bir yandan ABD önderliğinde büyük güçler realist yaklaşımlı özel çıkar odaklı mücadeleleri hız kazanmakta ve diğer yandan da küresel bir tehdit mekanizması hâline gelmiş olan radikal terörizm beklenmedik zamanlarda en güvenilir denilebilecek yerlerde büyük zararlar veren eylemler yapmaya devam etmektedir.

Açık bir şekilde BM destekli uluslararası araştırma merkezleri, insan nüfusunun yoğunlaştığı yaşam alanlarının %60'ına yakın bir kesimde istikrarsızlığın, sefaletin ve yoksulluğun egemen olduğuna ve bu durumun da radikal terör örgütlerine direk faydalar sağladığına işaret etmektedir. Küresel ve bölgesel güç merkezleri ise özel çıkar alanlarını minimize ederek müşterek çıkarlarda buluşmaya ve her kesimden insanlar için tehdit hâline dönüşmüş olan bu ölümcül ortamı ortadan kaldırmaya yanaşmamaktadırlar. Sonuçta bütün bu gelişmeler Çin sınırından Fas'a kadar çok geniş

bir coğrafyada illegal terör örgütlerinin büyümesine ve her geçen gün daha büyük bir tehlike hâline gelmesine yol açmaktadır.

Bu noktada üç alan dikkat çekici ve çözümsüz gibi gözük-
mektedir. Bunlardan ilki Afganistan, Pakistan ve Hindistan üçgeni,
diğeri Ortadoğu ve üçüncüsü de Afrika'dır. Her üç coğrafya insan
nüfuslarının büyüklüğü, değerli enerji kaynaklarına ev sahipliği
yapmaları ve diğer yeraltı ve yerüstü zenginlikleri gibi nedenlerle
artık günümüz ölçeğinde mevcut jeostratejik teorileri alt üst etmiş
bir şekilde terörizmin ana yayılma alanları hâline gelmiş ve
birbirleri ile yüksek derecede iletişim potansiyeline erişmiştir.

Özellikle bütün dikkatlerin Ortadoğu'daki gelişmelere yöneldiği
günümüzde başta İŞİD ve El Kaide olmak üzere radikal terör
örgütlerinin yayıldıkları diğer alanlar bir şekilde gözden kaçmak-
tadır. Açıkçası bu örgütlerin de istedikleri budur. Yâni dikkatlerin
yönelmediği alanlarda kolay bir şekilde yayılmak için kendilerine
gelişebilecekleri güvenli ve kaotik kalıcı bir coğrafya oluşturmak, en
önemli hedefleri ve hareket tarzları hâline gelmiştir.

Bu noktada şunu hatırlatmak gerekmektedir. Son yirmi yılda
meydana gelen olaylar ve müdahalelere bakıldığında hareket
tarzlarının orantısız güç merkezli sert bir realist yapı içinde gerçek-
leştiği görülmektedir. Tek taraflı çıkarlara dayanarak saldırgan bir
siyasi, askeri politika uygulamak tabanlı Realist ve Neorealist
teoriler temel alınarak hazırlanan projeler küresel bir tehdit haline
gelmiş olan terörizmi başlangıçta hedef almış olsa da 2009 yılından
itibaren hedef değiştirerek Kuzey Afrika'dan Ortadoğu'ya yayılan ve
amacı demokratik toplumlar yaratmak olan Arap Baharı olaylarına
yol açmış ve hızla Suriye'ye kadar ilerlemiş ve 1990 sonrası Balkan
buhranından sonraki en büyük iç savaşa ve küresel güç müca-
delesine yol açmıştır.

Bu bağlamda İŞİD'in Irak ve Suriye'de güçlenmesi, başlangıçta
Afganistan ve Pakistan tarafından sâdece seyredilmekteydi. Ama
kısa süreler içinde İŞİD Afganistan'a yayılmaya ve Pakistan'da da
kendisine etkili bir zemin bulmaya başladı. Bu önemli bir tehditti ve

her iki ülke de hem kendi aralarında hem de İran ve Riyad ile ilişkilerini arttırmaya başladı. Son bir yıl içinde her iki ülkenin Başbakanları, bu ülkelerin başkentlerine önemli ziyaretlerde bulundu. Bununla beraber Ortadoğu ve Afrika'nın dışında kalan ve meydana gelen/gelebilecek her türlü gelişmenin Orta Asya'yı direk olarak etkileyebileceği coğrafya olan Afganistan, Pakistan ve Hindistan üçgeninde, Çin'in müdahaleci faaliyetleri sayesinde, gelecek dönemlerde radikal terör örgütlerinin yok edilmesine çözüm mekaniğini oluşturabilecek önemli gelişmeler yaşanmaya başlandı.

Çin özellikle 2005 yılından sonra ABD'nin askeri baskısını azaltmaya ve softpower olarak ifade edilen yumuşak güç uygulamasına geçmesine paralel olarak büyüyen ekonomisini besleyecek enerji aktarımını güvenle yapabilmek için Çin-Afganistan-Pakistan-Hindistan ve İran güzergahını esas alan stratejik hatta önemli atılımlar yapmaya başladı. Bu nedenle Çin'in realist yaklaşımlara uymayan bu hareket tarzının incelenmesi ve geleceğin barış ortamlarının yaratılmasına hizmet edip etmeyeceğinin incelenmesi ve Çin güvenlik stratejilerinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Afganistan, Pakistan, Hindistan'daki Gelişmeler ve Çin

2007 yılından itibaren ABD'nin askeri baskılarının azalmasına bağlı olarak özellikle Pakistan'da Vaziristan bölgesinin Taliban unsurlarının eline geçmesi ve İŞİD unsurlarının ülke içinde faaliyetlerde bulunması üzerine Pakistan askerî faaliyetlerini hızla yoğunlaştırmaya başlamıştır. Bu arada yüz milyonun üzerindeki nüfusa sahip ülkenin ekonomik çöküntüden kurtulması için yönetim birimleri tarafından önemli adımlar atılmaya da başlanmıştır. Bu kapsamda yüzünü Çin'e dönen Pakistan işbirliği geliştirme çabalarına girişmiş ve bu girişimler de kısa sürede meyvesini vermiş, İslamabat-Çin ekonomik stratejik hattı olarak tanımlanan proje uygulama alanına konulmuştur.

Pakistan'ın en önemli hedefi, dengeli bir yapı oluşturmaktı ve bu sâdece iki ülke arasında gerçekleşmeyecek gibi görünmekteydi.

Öyle bir yapı için diğer komşuların da işin içine girmesi gerekiyordu. Bir anda ortaya çıkan bu fırsatlar zinciri açıkçası Afgan ve Hint hükümetleri tarafından da heyecanla karşılandı. Sonuçta atılan adımlar süratle karşılık bulmaya başladı. Özellikle son dönemler içinde bu yapının coğrafyalara huzur getireceğinin ve hızla zenginleştireceğinin farkına varan Afganistan Başbakanı Ashraf Ghani ve Hindistan Başbakanı M. M. Naredra Modivi süreci hızlandırmak için ikili, üçlü görüşmelere başladılar.

Bu görüşmeler kısa sürede çevrede yankı buldu ve işbirliğine Suudiler de Prens M. Salman Ben Abdelaziz El-Suud ile katıldı. Fakat sorunların başka boyutunu da unutmamak gerekiyordu. Örneğin Pakistan'da üçüncü defa seçilmiş olan Navaz Şerif aslında ülkenin gidişatına tek başına yön veremiyordu. Çünkü hâlâ ordunun başındaki General Rahael Şerif çok etkili ve parlamentoda uygun görmediği kararlara veto edebilme yetkisine sahipti. Dolayısı ile Pakistan, iç ve dış politikada iki başlı bir yönetim ile idare edilmekteydi.

Afganistan'a gelince Taliban, El Kaide, Karaçi mafyası, etnik çatışmalar ve sürekli olarak dışarıya verdiği mülteciler gibi sorunlarla uğraşmaktadır. Uzun süredir işgal, iç savaş ve ardından Batı'nın terör örgütleri ile mücadelesine sahne olan ülke tam anlamı ile yıkılmış durumdadır ve bu nedenle de Başbakan Ghani bir şekilde kendisine bir çıkış yolu aramaktadır. Özellikle de ülkenin neredeyse yarısında hâkimiyetinin tesis edilemediği ve ülkeye şekil verecek birikimli insanların ülkeyi terk ettiği düşünüldüğünde, Afganistan'da siyasî ve güvenlik dengelerini yeniden istikrarlı hâle getirmenin güçlüğü anlaşılacaktır. Bu nedenle de Afgan yetkilileri ortaya çıkan bu ekonomik fırsatları göz ardı etmek niyetinde değildi.

Hindistan'da uzun bir süredir işbaşında olan aşırı Hint milliyetçileri kısa bir süre önce gücünü kaybetmiş ve yerine daha ılıman ve Pakistan'a karşı daha işbirliği taraftarı bir yönetim geçmişti. Ama 2015 yılının ortalarında Taliban'ın Hint sınırında bir askerî

garnizona yaptığı saldırı sonrasında ipler yeniden kopma noktasına geldi ve Hint milliyetçileri yeniden seslerini duyurmaya başladılar. Bu arada Arap Yarımadası'ndan dışarıya açılma politikası güden Suudî Arabistan da çıkarları doğrultusunda arayışlarını arttırdı ve bu maksatla devamlı görüşmeler yaparak bu ülkelere değişik işbirliği önerileri sunmaya devam etmeye başlamıştır. Bu politika açık bir şekilde Suudilerin bölgesel ve kıtasal bir güç olma hevesine girdiklerini göstermektedir ve her ne kadar yarımadada ciddi problemler yaşasalar da bu hedeften şaşmamaktadırlar.

Ekonomik olarak bir türlü dar boğazdan kurtulamayan Pakistan değişen uluslararası konjonktüre göre sürekli dengesiz bir dış politika izlemektedir. Örneğin nükleer güçle desteklenen önemli bir kara ordusuna sahip olmasına karşın 2015 yılında Suudi Arabistan liderliğinde Yemen'e yapılan askerî harekâtın içinde yer almayı reddetmişti. Bunun en önemli sebebi kendi askerî gücünü ülke içinde yerleşmiş terör örgütlerine karşı yöneltmek istemesi ve ülke sınırları içinde etkili olmaya başlayan İŞİD için yeni bir hedef hâline gelmek istememesiydi. Ama bu karar Riyad'ın hoşuna gitmemişti ve yıllık bazda bu ülkeye yaptığı ekonomik yardımını kesmişti. Pakistan yönetimi de karşı hamlesini ülke içinde faaliyet gösteren Suudi Arabistan tarafından finanse edilen medreselerini kapatarak yapmış ve iki ülke ilişkileri gerilmişti. Ekonomik desteğe ihtiyacı olan Pakistan bu sorunu aşmak için İran ile ilişkilerini geliştirme yoluna başvurmuş ve İran'ın nükleer programının geliştirilmesine katkı sunmuştu. Ancak İran'ın nükleer programını Batı ve ABD ile uyumlu hâle getirmesiyle bu kapı da kapanmıştı.

Ama ilişkiler sâdece bununla da sınırlı kalmamaktadır. Çünkü hâlen yüzbinlerce Pakistanlı işçi Körfez ülkelerinde ve Suudi Arabistan'da çalışmakta ve hepsi de çalışma izinlerine son verilmesi tehdidi ile yaşama devam etmektedir.

Burada Suudi Arabistan ve Pakistan arasında gerginliğin, hatta küskünlüğün gelişim seyrinden de kısaca bahsetmek gerekmektedir. 2011 yılında Arap Baharı olayları hız kazandığında

Pakistan daha önce emekli ettiği askerî personelini yeniden iş almış, silahlandırmış ve Şiîlerin hareketlenmesinden dolayı sıkıntıya düşen Bahreyn'e göndermişti. Ama Suudiler Yemen için yardım istediğinde Yemen'deki Zeyidî Şiîlerin diğer Şiîler gibi olmadığını bahane ederek bu koalisyona istenen yardımı yapmamıştı. Bu yüzden de Suudi Arabistan Pakistan'ı ikiyüzlü davranmakla suçlamıştı.

Suudi Arabistan önderliğinde Aralık 2015'te 34 ülkeye yapılan koalisyon çağrısına, İslamabad tarafından engel çıkarılmıştı. Bunun sebebi de bu kararın kendisine danışılmadan alınmış olması idi. Şiî Nimur- El-Nimur'un Suudilerce idam edildikten sonra Tahran ile Riyad'ın arası açıldığında, Suudi Dışişleri Bakanı Pakistan'a giderek İslamabad'ın desteğini almaya çalıştı. Bu önemli bir gelişmeydi ve burada yapılan toplantıdan *"hiçbir gücün Müslümanların arasını bozamayacağı ve bunun için de her türlü işbirliğinin yapılacağı"* kararı çıkmıştı. Bu İran için de önemli bir mesaj niteliğindedeydi. İşin diğer tarafı Suudi liderliğinde oluşturulan koalisyon sâdece hava harekâtı ile sınırlı kaldı ve kara harekâtı ile desteklenmeyince devrik Yemen Başbakanı Hadi'nin ülkeyi kontrol altına alması çabaları boşa çıktı.

Suudiler açısından böyle bir harekâtın devamı için Pakistan askerî açıdan çok önemliydi. Her ne kadar geçmişte kızgınlıklar, kırgınlıklar ve ekonomik yaptırımlar olsa da ilişkilerin yeniden rayına oturtulmasını düşünen Suudiler, ikinci defa Pakistan'ın kapısını çaldılar. Geçtiğimiz Ocak ayı içinde bu önemli ziyaret gerçekleşti. Suudî Kralı adına İslamabad'a giden Prens Muhammed Ben Salman El Suud, "Krallık topraklarını bütünleştirmek" projesi adına İslamabat'tan başlayan ve Yemen, Suriye ve Irak'ı da içine alan bir Sünnî hattı teşkil ederek Şiîlere karşı bir mücadele setti oluşturmak istemekteydi. Fakat bu durumu İslamabad çok riskli bulmaktaydı. Çünkü Pakistan Taliban'ına karşı bütün ordu seferber olmuş durumdaydı. Ayrıca ülke içinde etkili bir gücü olan Şiî milisler vardı ve kısa bir süre önce Afgan sınırı yakınlarındaki "Laskar- Jkanguî"de konuşlu küçük bir Pakistan askerî birliği Şiî

milislerin saldırısına uğramıştı. Bu yüzden Pakistan Taliban sorununu çözmeden diğerini de alevlendirmek istemiyordu.

Nitekim Pakistan çok kritik bir coğrafyada hâlen bir denge bulma uğraşı içindedir. Ayrıca konumu, nükleer potansiyele sahip ordusu ve nüfusu nedeniyle de bölgenin stabilite nabzını tutmaktadır. Her ne kadar günümüzde nükleer program konusunda İran ve ABD arasında uyum ortaya çıkmış olsa da bu uyum bozulduğunda İran'ın kendi inisiyatifinde nükleer programına devam edeceği aşikârdır. Bu durumda da İran'ın çalacağı tek bir kapı vardır, o da Pakistan'dır.

Pakistan'ın da mevcut siyasî ve ekonomik konjonktür devam ettiği sürece bunu reddetme lüksü yok gibidir. Özellikle ortada can alıcı bir nitelikte Pakistan-İran doğalgaz hattı bu ilişkileri güçlendirme temayülündedir. Bu hat bölgenin diğer ülkeleri yâni Afganistan ve Hindistan için de hayatî önemi haizdir. Ama konunun esas üzerinde duran ülkesi Çin'dir. Zaten hat Çin tarafından finanse edilmektedir. Hat İran'ın liman şehri Şabahar'dan başlayarak Pakistan'ın liman şehri Gwadar'a uzanacaktır. Şabahar Afganistan için de çok önemlidir. Çünkü bu hat aynı zamanda ekonomik ticaret yolu olacak ve Afgan topraklarından Orta Asya'ya uzanacaktır. Bu arada Afganistan ve Pakistan stratejik düzleminde nasıl gelişmelerin olduğuna da bakmakta fayda var.

Bu açıdan 2014 yılı çok önemliydi. Çünkü ABD ve NATO güçleri ülkeden çekilme kararı almış ve uygulama alanına koymuştu. Afgan Başkan Karzai için de bu kabul edilebilir bir durumdu. Çünkü Pakistan'da konuşlanmış olan Taliban lider Molla Şerif, Afganistan'a huzur gelmesinin sâdece yabancı güçlerin ülkeden çıkmaları ile gerçekleşeceğinin haberini göndermişti. Çekilme planlandığı gibi gerçekleşti ve Afganistan'da 30.000 kişilik küçük bir ABD askerî birimi kaldı. Ardından da yeni seçimler geldi, Karzai koltuğunu terk etti. Yeni Başkan M. Ghari bölgesel barış adına Pakistan ile ilişkileri geliştirme hedefini önüne koydu. Bu ilişki başlatma harekâtı kısa sürede sonuç verdi. Her iki ülkenin askerî yetkilileri aylar boyunca

her iki tarafta kök salmış Taliban'ı bitirmek için görüşmelerde bulundular. Fakat sorunlar büyüktü. Her iki tarafta da birbirlerinin kutsal alanları işgal edilmiş durumdaydı ve kutsal alanların terk edilmesi sorununa bir türlü çözüm bulunamıyordu. Gene de istihbarat birimleri arasında diyalog hattı oluşturulması, birbirlerine haber vermek şartı ile sınır ötesinde sıcak takiplerin yapılabilmesi ve ortak sınır hattı koruması gibi konularda bir tür zayıf uzlaşmalar sağlanmaya çalışıldı.

Ancak 2013-2014 yılları arasında sorunlar büyüdü. Çünkü Pakistan'daki Taliban'ın tarihî şefi Molla Muhammed ölmüş ve yerine Molla Aktar Mansur lider olmuştu. Mansur Afgan lideri ile görüşme talebinde bulundu. Kabil'de yapılan resmî görüşme Pakistan için hiç de hoş karşılanmadı ve iki ülkenin ilişkileri yeniden kırılğan bir hâle geldi. Gerilim Taliban'ın Afganistan'ın Kunduz bölgesinde yaptığı saldırılar ile iyice tırmandı. Çünkü bu saldırılar için Afgan yönetimi Pakistan'ı suçlamaktaydı. 2015 yılı ortalarında İstanbul'da "*Asya'nın Kalbi*" toplantısı yapıldı. Toplantıda liderler bir araya getirildi ve sorunlar birer birer masaya yatırıldı ve çözüm olmasa da gerilim azaltıldı. Ayrıca uzun zamandır güvensizlik ortamında kısıtlı ilişkiler yürüten Hindistan da devreye girdi. Afgan lider uzun zamandan bu yana Hindistan'ı ziyaret ediyor ve bazı alanlarda diyalogları geliştirmek istiyordu. Ama Hint yönetimi tarihî sorunların hâlâ canlı olması ve Afgan-Pakistan yakınlaşmasının aktif olması gibi nedenlerden dolayı uzak duruyordu. Ayrıca bu mesafeli davranışın perde arkasında uzun bir süredir yönetimde olan aşırı Hint milliyetçilerin sert politikaları da vardı. Ama Hindistan'da yönetim ılımlı politikaları benimseyenlerin eline geçtikten sonra durum süratle değişmeye ve Hindistan her iki ülke ile ilişkilerini ısıtmaya başladı. Afganistan'a Taliban ile mücadelesinde kullanması için silahlı helikopterler verdi. Bu aynı zamanda Hindistan yönetiminin Afganistan'a ekonomik yardım yolunu da açtığının işareti olarak algılandı. Pakistan tarafında ise, tarihî bir sorun özelliğindeki Keşmir sorununun görüşmelerle çözülmesi için kapı aralandı. Bunlar bölgede yeni bir denge

oluşturabilecek özellikte hamleler olarak kabul edildi. Bombay'da 2008 yılında radikal gruplar tarafından gerçekleştirilen ve 164 kişinin ölmesi ve yüzlerce insanın yaralanması ile sonuçlanan bombalı saldırının ardından gerçekleştirilen ilk üst seviyedeki bu görüşmelere büyük önem verildi. Bu ilişki bir başlangıç olarak kabul edildi. Terörizm, Keşmir ve daha birkaç önemli konu Paris'te düzenlenen İklim Zirvesi'nde masaya yatırıldı ve ardından da görüşmeler Lahor'da devam etti. Bu durumdan en fazla Taliban rahatsızdı ve ilişkilerin yavaşlatılması gerekiyordu.

Nitekim 2016 yılında Taliban tarafından Pakistan-Hindistan sınırında bir Hint askerî üssüne (Pathonkot üssü) saldırı düzenlendi. Bu saldırı iki tarafın arasındaki zayıf ilişkileri tekrar kopma noktasına getirdi. Zira Hindistan'da da bu ilişkilerin güçlenmesinden oldukça rahatsız olan aşırı milliyetçi önemli bir grup vardı ve bu olay onlar için seslerini yükseltme fırsatı oldu. Olay sonrasında Pakistan Başbakanı Navaz Şerif süratle üzgün olduğunu belirten açıklamalarda bulundu ve Hint istihbarat birimleri ile işbirliğine gidilerek sorumluların süratle bulunacağını açıkladı. Ama bu Yeni Delhi'nin İslamabad ile ilişkileri soğutma kararı almasına engel olamadı.

Çin'in Bölgesel Barış Ortamının Oluşmasındaki Etkisi ve Enerji Jeopolitiği

Çin 1970'li yıllarından bu yana Pakistan ile önemli ilişkilere sahip olmaya özen göstermişti. Bu bağlamda Pakistan'ın nükleer programının geliştirilmesine yardım ederken üst düzey savaş uçaklarını da bu ülkeye vermekten çekinmemiştir. Pakistan, Çin için her zaman küresel açılım hattı ve jeoekonomik bir çıkış alanı özelliğindedir. Çin, Hindistan ile de benzer ilişkileri canlı tutmaya devam etti her dönemde. Özellikle sınır emniyeti konusunda Himaliyalar'da 40.000 kişilik ortak bir dağ birliği oluşturması dikkate değer bir işbirliği örneği olarak kabul edildi. Tabii, en önemli ilişki alanı ekonomiydi. Sadece geçen yıl iki ülke arasındaki ekonomik ilişkinin boyutu 64 milyar doları geçmektedir. 2015 yılı

içinde Çin bakanları İslamabad'ı ziyaret etmiş ve yeni İpek Yolu ekonomik girişimi projesini ortaya koyarak "Sino-Pakistan" adında devasa bir ekonomik yardım paketinden bahsetmiş ve bunun bölgeyi tamamen değiştireceğini vurgulamıştı. Çoğunlukla endüstriyel ve enerji alanında gerçekleştirilecek olan bu ekonomik girişimin hayata geçirilmesi için 46 milyar dolarlık ilk bütçe ortaya konuldu ve projenin ne kadar ciddi ve büyük olduğu anlaşıldı.

Çin'in Sincan Eyaleti'nden başlayan güzergâhın Pakistan'ın liman kenti Gwadar'da son bulmasına karara bağlandı. Bu gelişmeler Pakistan için inanılmayacak kadar büyük bir sürpriz niteliğindedir. Ama daha atılacak önemli adımlar vardı. Özellikle bu topraklara gelecek Çinli işçilerin güvenliklerinin ve güzergâhta kurulacak şantiyelerin emniyetlerinin sağlanması konusunda. Bunun için Çin yönetimi, Pakistan'ın kuzeyinde yer alan Gilgit Batistan bölgesine özel bir statü verilmesini istedi. Bu bölge Hindistan'ın da ilgi alanı içindeydi ayrıca Afganistan'a da kolayca bağlanabilecek bir özelliğe sahipti. Söz konusu bölgenin yeraltı çeşitliliğinin ve zenginliğinin fazla olması da Çin için bölgeyi cazip hâle getirmekteydi. Aslında söz konusu güzergâh 2010 yılından bu yana kullanılıyordu ve Hindistan'ın da ekonomik çıkar alanı içindeydi. Bu güzergâhı kullanan tırlar genellikle Afganistan'a ve Hindistan'a uğrayarak gidiyor ve dönüşlerini Pakistan üzerinden yapıyorlardı. Pakistan ise bunu Hindistan'a karşı bir koz olarak kullanma peşindeydi. Çin tarafından desteklenen projenin hayata geçirilmesi için her üç ülkenin de karşılıklı eşit çıkarlar altında uzlaşması gerekiyor.

Pakistan'ın güzergâhın emniyeti için Taliban'a kanalize olmuş ordusundan önemli bir askerî gücü buraya tahsis etmesi gerekiyordu, bu da Pakistan'ın yeni güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya kalması anlamına geliyordu Tabii burada Pakistan jeopolitiğine yön veren kişilerin de düşünceleri önemli. Onlara göre ülkeleri Ortadoğu'ya, Uzak Doğu'ya ve Orta Asya'ya el atar bir konuma sahip. Aynı zamanda dünyanın en büyük potansiyel nüfusunun yaşadığı ve her türlü ekonomik girdiyi kaldırabilecek bir merkezde yer alıyor. Bunun yanı sıra hem kolayca okyanusa çıkış

imkânına sahip hem de en büyük enerji kaynaklarına komşu olma özelliğinde. Dolayısı ile onlara göre Pakistan Asya'nın kalbi durumunda. Gelecekte Pakistan'ın Avrasya güç mücadelesinin akışını tamamen değiştirebilecek bir pozisyona ulaşmasını Taliban'a karşı yürütülen harekâtın başarısına bağlı gören uzmanlar, Pakistan'ın önceliğinin Taliban olmaya devam etmesi gerektiğinin altını çiziyorlar ve bu mücadeleyi akamete uğratabilecek bir güç azaltımının ülkenin geleceğini olumsuz etkileyeceğine işaret ediyorlar.

Sonuç

Sonuç olarak Çin başlattığı yeni bir akım herkesin eşit oranlarda kazanmasını ve bunun içinde bölgesel ve kıtasal güvenlik işbirliğine girmelerini öngörmektedir. Bu açık şekilde içinde bulunduğumuz yüzyılın en gerçekçi güvenlik yapılanmasına doğru gitmektedir. Özellikle 1990 sonrasında yeni stratejiler geliştirmekten uzak kalan ABD'nin realist temelli saldırgan politikalarının kıtasal ölçekte kaotik ortamlar yarattığı ve bu ortamların da küresel terörizmi desteklediği düşünüldüğünde, Çin'in ortaya attığı ve uygulamaya başladığı bu yeni stratejinin geniş coğrafyalarda devletlerin işbirliği yaparak kontrol sağlayacağı ve güvenlik mekanizmalarını etkili bir şekilde kullanabileceği değerlendirilmektedir.